

Rapportage WaardeRegio

Prijsvraag Circulaire Ambachtscentra 2020

Inleiding

Met een aanmoediging vanuit de eerste prijsvraag Circulaire ambachtscentra startte WaardeRing 2019 als Circulair ambachtsnetwerk vanuit de gemeente Zwolle. Bedrijven, onderwijsinstellingen en (maatschappelijke) organisaties vonden elkaar rondom vier doelstellingen:

- een zo hoog mogelijke toepassing op de Ladder van Lansink (r-ladder) van steeds meer afgedankte goederen en materialen in de regio Zwolle;
- vakopleidingen en werk voor leerlingen van praktijk- en vso-scholen en voor jongeren die nu zonder startkwalificatie het onderwijs verlaten;
- ervaring voor mbo-/hbo-studenten met het werken en ondernemen in een circulaire economie;
- bewustwording bij inwoners en ondernemers: reparatie, hergebruik en het aanschaffen van refurbished of tweedehands designartikelen als 'het nieuwe normaal'.

De prijsvraag voor Circulaire ambachtscentra eind 2020 hebben we als vier plattelandsgemeenten aangegrepen om WaardeRing te verankeren in onze gemeenten.

Circulair Ambachtsnetwerk WaardeRing

Na anderhalf jaar kunnen we stellen dat wij met onze lokale netwerken van bedrijven, burgerinitiatieven, onderwijs en zorginstellingen het bestaande netwerk hebben kunnen versterken. De hechte samenwerking binnen het WaardeRing-netwerk heeft ons geholpen om onze ambities rond de circulaire en inclusieve economie verder vorm te geven. In dit verslag illustreren we de verworvenheden en leerervaring van samenwerking in de WaardeRegio. Dat doen we aan de hand van 4 thema's: samenwerking, product- en materiaalhergebruik, onderwijs en sociaal domein en communicatie en bewustwording. Aan het eind van de rapportage geven we aan de hand van de vragen uit ons projectplan een bespiegeling op de ervaringen en dilemma's van anderhalf jaar WaardeRegio. Aangezien er veel te vertellen is, en ook al veel geschreven, hebben we ervoor gekozen om te werken met *hyperlinks* in de tekst. Deze *hyperlinks* verwijzen naar artikelen en video's die te vinden zijn op onze [website](#).

Samenwerking

De samenwerking in WaardeRegio is aanleiding geweest om binnen onze gemeenten specifiek op zoek te gaan naar ondernemers en initiatieven die het WaardeRing-netwerk konden versterken. Zoals zoveel samenwerkingen heeft corona ook het WaardeRing-netwerk parten gespeeld in de dingen die we hebben kunnen doen. We hebben echter ook gemerkt hoe veerkrachtig ons netwerk is en hoe partners steeds opzoek gaan naar wat wel kan. De partnerbijeenkomsten bleken online minstens zo inspirerend als de fysieke bijeenkomsten, al was het Pop up fest als fysiek ontmoetingsmoment in 2021 wel een verademing. De samenwerking in de WaardeRegio heeft, ondanks de coronabeperkingen, geresulteerd in uitbreiding van het netwerk met diverse lokale maakbedrijven en in samenwerkingen die zonder de WaardeRegio nooit tot stand gekomen waren. Enkele voorbeelden:

Het textielsorteercentrum

Vanuit de kringloopstichtingen en diverse WaardeRing-partners werd de meerwaarde gezien van het opzetten van een regionaal textielsorteercentrum. Hiervoor waren twee redenen:

1. beschikbaarheid van hoogwaardige gesorteerde textielstromen (benut lokale grondstofstromen lokaal),
2. werkgelegenheid en (re)integratie plekken voor zowel sociale doelgroepen als statushouders (benut lokaal beschikbaar arbeidspotentieel lokaal en binnen de sociale context van doelgroepen).

De [samenwerking met de gemeente Dalfsen en Ommen](#)

maakte het mogelijk om naast de inname van de kringloopwinkels ook de gemeentelijk georganiseerde textielinzameling voor huishoudens te benutten. Hierdoor kan voldoende volume worden gegenereerd om een regionaal sorteercentrum mogelijk te maken. Naast sortering voor direct hergebruik (verkoop in de kringloopwinkels) sorteert het textielsorteercentrum specifieke stromen voor WaardeRing-makers en voor hoogwaardige recycling door WaardeRing-partner Frankenhuus.

1. Wethouder Faijer van gemeente Ommen bij de nieuwe textielcontainers van Kringloop Noggus&Noggus

2 Het textielsorteercentrum

De werkzaamheden in het textielsorteercentrum zijn zodanig ingedeeld en beschreven dat zeer verschillende doelgroepen samen kunnen werken in het sorteerproces. Zowel praktijkschoolleerlingen die arbeidsvaardigheden aangeleerd krijgen als statushouders die de Nederlandse taal willen leren, vinden hun plek in het sorteercentrum. [RTV Oost](#) heeft hier onlangs een mini-documentaire over gemaakt.

Kunststoffen

Kunststoffen zijn een terugkerend thema binnen de WaardeRegio. Dit komt mede doordat in deze regio veel kunststof-ondernemers gevestigd zijn. Daarnaast is WaardeRing partner van de [Dutch Circular Polymer Valley](#), waarin wordt samengewerkt met kennisinstellingen en ondernemers rond circulaire kunststoffen.

In de kringloopwinkel in Dalfsen zijn we vanuit deze samenwerking in 2020 gestart met een [pilot](#) om herkenbare kunststofartikelen bij inname te sorteren in twee mono-stromen van hoogwaardig kunststof: polypropreen (PP) en polystyreen (PS). De stromen worden afgenomen door een regionale recycler.

Inmiddels is de pilot uitgerold naar de kringloopwinkels in

Ommen en Staphorst. Samen met het kennis- en innovatiecentrum Polymer Science Park wordt de sorteermethodiek doorontwikkeld tot training voor kringloopmedewerkers, waarmee ook andere kringloopwinkels of circulair ambachtscentra kunnen profiteren van de ontwikkelde kennis.

3 plastic sortering bij kringloop Noggus&Noggus in Dalfsen

4 Alle shampooflessen verzamelen

Andere voorbeelden van wat regionale samenwerking kan opleveren: het door Kunst-S ontwikkelde [plaatmateriaal](#) van gerecycled plastic en de samenwerking van WaardeRing-partners ROVA, RPP, gemeente Dalfsen en Kringloop Noggus&Noggus met het lokale burgerinitiatief [Dorpen voor Morgen](#) voor de [inzameling van shampooflessen](#) voor hoogwaardige recycling.

Bouwkringloop

WaardeRing is een netwerk van “doen” en “uitproberen”. Een mooi voorbeeld zijn de initiatieven die zijn ontstaan met twee sloopbedrijven in de gemeente Dalfsen en Staphorst. Naar aanleiding van een inspiratiesessie voor ondernemers die we als WaardeRing in de regio organiseerden, ontstond het idee om de kringloopwinkel als verkooppunt voor herbruikbaar sloopmateriaal te gaan gebruiken, specifiek gericht op particulieren. Dit gaat niet gepaard met uitgebreide plannen en businesscases, maar op basis van vertrouwen en klein beginnen. Als het een succes wordt, worden er verdere afspraken gemaakt. Inmiddels (mei 2022) is de eerste verkoop van bouwmaterialen in de kringloopwinkel in Dalfsen gestart.

Product- en materiaalhergebruik

WaardeRing richt zich op het hoogwaardig en circulair toepassen van producten en materialen die niet worden verkocht bij de kringloopwinkel of die als grofvuil worden ingeleverd op de milieustraat. Om de termen “hoogwaardig” en “circulair” te duiden gebruiken wij de R-ladder. Voor WaardeRing is hergebruik (R3) het vertrekpunt, omdat we daar binnen het systeem van de gemeente, kringloopwinkel en milieustraat invloed op kunnen uitoefenen. Als wat wij doen inzichten oplevert die kunnen leiden tot het anders ontwerpen van consumentengoederen (R1) of vermindering van grondstofgebruik (R2), dan communiceren we dat.

Een goed voorbeeld daarvan is het [onderzoek](#) dat studenten van Hogeschool Windesheim hebben uitgevoerd naar de recyclebaarheid van autostoeltjes. Recyclen bleek bijna niet mogelijk, maar het onderzoek leverde de kringloopwinkel wel inzichten op over welke stoeltjes wel en niet

kunnen worden aangenomen in verband met veiligheidscertificaten en welke merken en typen nog enigszins demontabel zijn. Voor Circo is het aanleiding geweest om te onderzoeken of er een Circotrack zou kunnen starten met de keten van autostoeltjesfabrikanten.

De samenwerking binnen de WaardeRegio heeft verschillende nieuwe pilots opgeleverd en ook zijn er weer nieuwe lokale bedrijven en ambachtslieden aangehaakt die concreet aan de slag zijn gegaan met reststromen van de kringloop. Per trede hebben we de belangrijkste ontwikkelingen op een rijtje gezet.

R3 Hergebruik

Het bevorderen van hergebruik gebeurt binnen WaardeRing via twee aanvliegroutes.

1. door ervoor te zorgen dat er meer spullen beschikbaar komen voor hergebruik (meer inname);
2. het verbreden van de doelgroep die hergebruik als vanzelfsprekend ziet.

Om te zorgen dat er meer spullen beschikbaar komen voor hergebruik zijn de WaardeRegio-gemeenten Zwolle, Staphorst, Zwartewaterland, en Dalfsen in september 2021 een pilot gestart met een innamepunt van de kringloop op milieubrengstation Hessenpoort. Inmiddels de pilot omgezet naar een [vast innamepunt](#) en wordt ook in de herinrichtingsplannen voor het milieubrengstation Hessenpoort rekening gehouden met een overdekt innamepunt. Mogelijk gecombineerd met sorteer- en demontage activiteiten.

5. Innamepunt kringloop op MBS Hessenpoort

De Schatkamer opende in 2019 haar deuren in het centrum van Ommen om het gewone winkelpubliek kennis te laten maken met de pareltjes van de kringloop en met refurbished design.

6. Bedrijfsleider Erik Hakvoort in de Schatkamer in Zwolle

In 2020 is dit uitgebreid met een webshop (www.schatkamer.com). De website van De Schatkamer is ook onderdeel geweest van het onderzoek dat D&B voor Rijkswaterstaat heeft uitgevoerd naar het [stimuleren van online Tweedehands aankopen](#). Hergebruik als het nieuwe normaal voor een steeds bredere doelgroep. Op de energie van de WaardeRegio en het succes in Ommen is het gelukt om in 2022 in de provinciehoofdstad Zwolle een vestiging van de Schatkamer te openen. Ook hier lijkt de formule te werken en zijn de eerste weken de verkoopverwachtingen [overtroffen](#).

R4 Repareren

Buiten het reguliere kringloop-reparatiewerk en de samenwerking met het repaircafé in de [kringloopwinkel Dalfsen](#), is reparatie minder goed uit de verf gekomen dan gewenst. De coronapandemie heeft hier zeker negatief aan bijgedragen. Begin 2022 met het einde van de coronapandemie in zicht zijn verschillende initiatieven opgestart die in de loop van 2022 hun beslag moeten krijgen:

- met partners wordt gekeken of er een doorgaande leerlijn rond fietsreparatie kan worden opgezet, gekoppeld aan de fietsreparatiewerkplaats van Stichting Kringloop Zwolle;
- met Stichting Kringloop Zwolle, het Deltion college, het Techlab ([Sterk techniek onderwijs regio Zwolle](#)) en Cibap Vakschool voor Vormgeving doen we als WaardeRing onderzoek naar de mogelijkheid van het realiseren van een reparatie hub op een centrale maakplek in Zwolle. Hierbij kijken we o.a. naar de koppeling van reparatie van design meubelen aan de mbo-opleidingen meubel maken van Cibap en Deltion en reparatie van apparaten aan de techniek opleidingen en repaircafé. Verder is er de ambitie om met leerlingen van het Techlab toe te werken naar 3D-printbare kunststof reserveonderdelen voor apparaten met inzet van [kunststofstromen](#) uit de kringloop;
- doorvertaling naar het praktijkonderwijs van het [keuzevak repareren](#), dat binnen Sterk techniek Onderwijs Regio Zwolle in samenwerking met Ik Circuleer en Talentstad is ontwikkeld voor het VMBO;
- Uitbreiding van naaiatelier Noggus in Ommen naar de kringloop vestiging Zwolle-Zuid, gekoppeld aan de mogelijkheden voor repareren van kleding.

R5 Opknappen (Refurbish) en R6 Opnieuw produceren (Remanufacture)

Refurbishment en Remanufacture liggen dicht bij elkaar. Oudgedienden van WaardeRing [Tweedeleven bestek en Urban nature Culture](#) zijn goede voorbeelden van refurbishment, maar de in 2021 nieuw toegetreden partner Trashures knapt oude sierraden op én maakt nieuwe sieraden uit kapotte sieraden. Ze is daarmee niet in één van de twee hokjes te plaatsen. De in 2020 gestarte pilot met het pimpen van [onverkochte kasten](#) heeft Thorbecke in bedrijf in 2021 kunnen doorontwikkelen tot een succesvol refurbishmentproject. Onder het kopje “onderwijs en sociaal domein” lichten we dat verder toe.

7 refurbished bestek en servies

Rond de inzameling en verwerking van dons uit donzen dekbedden (remanufacture) leken we in 2021 een doorbraak te hebben. Partner Frankenhuis bleek een goede toepassing te hebben voor synthetische dekbedden. Helaas worden daar niet de volumes gehaald die nodig zijn om een echte opschaling naar landelijke schaal te maken. De verwerking van synthetische dekbedden is daarmee een *bottleneck* voor het verder opschalen van de inzameling van donzen dekbedden,

8 Dekbedden met gerecycled dons worden verkocht bij partner By Mölle

omdat synthetische dekbedden “bijvangst” zijn van elke inzamelmogelijkheid voor donzen dekbedden. Voor synthetische dekbedden zijn echter nog geen goede recycle methoden beschikbaar, waardoor deze stroom nog steeds moet worden afgevoerd als bedrijfsafval en dus hoge kosten met zich meebrengen voor kringloopwinkels en textielverwerkers. Wel is het in de WaardeRegio voor inwoners nog steeds mogelijk om donzen dekbedden en kussens in te leveren bij de kringloopwinkels en de textielcontainers die door de bij WaardeRing betrokken kringloopwinkels beheerd worden. De

nieuwe dekbedden met gerecycled dons van Ducky Dons zijn onder andere te koop bij WaardeRing-partner By Mölle uit Dalfsen.

9 Van jassen naar tassen bij Naaiatelier Noggus

R7 Herbestemmen (Repurpose)

De samenwerking binnen de WaardeRegio heeft in 2021 diverse nieuwe activiteiten opgeleverd rond het herbestemmen van materialen in nieuwe toepassingen. Mooie voorbeelden zijn de werkzaamheden van Naaiatelier Noggus dat in opdracht van ROVA tassen maakte van oude bedrijfskleding. Het naaiatelier maakt ook dromenvangers van oude sierraden en designtassen van leer van oude banken, die weer via de Schatkamer worden verkocht. Andere mooie repurpose-

samenwerkingen tussen WaardeRing-partners zijn:

- lege koffiezakken van Anders Koffie worden door kledinghuis Oost& met behulp van katoen en spijkerstof van Kringloop Zwolle en naar het ontwerp van (oud-)Cibap-studenten omgevormd naar hippe en praktische [tassen](#) en bloemzakken;
- Studio Mulland en Oudfits laten hun patronen voor kleding en accessoires van spijkerstof knippen en snijden door leerlingen van De Ambelt, school voor speciaal onderwijs.

10 Tas van koffiezakken en spijkerstof

R8 Recycle

Recycling is voor WaardeRing de laagste trede van de R-ladder, maar een essentiële als het gaat om het voorkomen van verbranden van waardevolle grondstoffen. Hierbij is het voor ons steeds weer de uitdaging om hoogwaardigere vormen van recycling te vinden dan het ongesorteerd afvoeren van bulkstromen, zoals b-hout of harde kunststoffen. De samenwerking in de WaardeRegio zorgt ervoor dat dat steeds beter lukt. De eerder aangehaalde plastic- en textielsorteercentra zijn daar natuurlijk goede voorbeelden van.

Een ander mooi voorbeeld zijn de CD's en DVD's die al sinds de start van WaardeRing worden gedemonteerd en gesorteerd door leerlingen van de betrokken praktijk- en vso-scholen. Werden in het begin vooral de CD- en DVD-schijfjes afgenomen voor de productie van o.a. waxinelichthouders, inmiddels hebben we ook een afnemer voor de jewelcases, inlays en DVD-boxen. Stuk voor stuk hoogwaardige kunststoffen, die een specifiekere toepassing kunnen krijgen als ze gesorteerd worden aangeleverd bij recyclingbedrijven. De samenwerking met de arbeidstrainingscentra is zo succesvol dat we ook de inzamelingskant aan het opschalen zijn. Meerdere kringloopbedrijven uit regio zijn inmiddels toeleverancier en er loopt een pilot met ROVA om CD's en DVD's apart in te zamelen. Naast de CD's en DVD's worden door de arbeidstrainingscentra nog diverse andere stromen gedemonteerd en gesorteerd in monostromen, zodat ze niet als gemengd restafval afgevoerd hoeven te worden. Voorbeelden zijn: fotolijstjes, spiegels, kledinghangers, mappen en ordners, tassen en riemen en speelgoed.

Een meer ludieke actie was het initiatief van de gemeente Dalfsen om gelijktijdig met de invoering van statiegeld op plasticflesjes ook het [statiegeld op frisdrankblikjes](#) vast in te voeren. Inwoners van de gemeente Dalfsen konden per 1 juli 2021 hun frisdrankblikjes inleveren bij de kringloopwinkel van Noggus&Noggus en kregen daarvoor contant geld of een tegoedbon voor de kringloopwinkel. Deze actie was zo succesvol dat in augustus al gestopt moest worden met de inzameling, omdat het budget voor deze actie op was. Op de piek werden er [13.000 blikjes per week](#) ingeleverd.

Onderwijs en sociaal domein

Onderwijs en zinvol werk zit in bijna alles waar de WaardeRing-partners mee bezig zijn. Steeds stellen we ons als netwerkpartners de vraag: hoe kunnen we dit koppelen aan het onderwijs of werkplekken voor verschillende doelgroepen. Al bij de start van WaardeRing hebben we, naast onderwijs en arbeids(re)integratie-organisaties ook de samenwerking gezocht met de werkplaatsen van de zorginstellingen Philadelphia en Frion om ook de cliënten die zij bedienen van zinvol werk te voorzien. Naast de bestaande samenwerking met de kaarsenmakerij in Kampen en het naaiatelier van Frion hebben we door de samenwerking in de WaardeRegio ook de werkplaats TOP Vechtdal van Philadelphia kunnen aanhaken. In februari 2022 werd daar door wethouder Schuurman van gemeente Dalfsen het eerste [bedlattenkistje](#) in ontvangst genomen.

11 Wethouder Schuurman van gemeente Dalfsen neemt het eerste Vechtdalkistje in ontvangst

Eén van de grote successen van WaardeRing is de samenwerking met de arbeidstrainingscentra van praktijkonderwijs en voortgezet speciaal onderwijs. In 2019 ging het nog om een incidentele samenwerking met individuele scholen rond de demontage van CD's en DVD's. In 2021 is het arbeidstrainingscentrum van de praktijkschoolafdeling van Thorbecke een samenwerking aangegaan met De Twijn en Talentstad en is het gezamenlijke arbeidstrainingscentrum Thorbecke in Bedrijf volledig ingericht op het werk voor WaardeRing-partners. Hierbij wordt ook samengewerkt met de Ambelt. Door de samenwerking binnen Thorbecke in Bedrijf zijn er nu doorgaande ontwikkelijnen ontstaan. De kwetsbare leerlingen die deze scholen bedienen groeien daarbij door vanuit beschermde arbeidstraining op school, via groepsstages bij Kringloop Zwolle naar individuele stages bij diverse bedrijven en organisaties in de regio.

Een bijzonder project is de samenwerking tussen Stichting Kringloop Zwolle/Noggus&Noggus en Thorbecke in Bedrijf rond het pimpen van kasten en kleine meubelen. Onverkochte of beschadigde meubels worden door leerlingen van Thorbecke in bedrijf professioneel geschilderd en als leertraject ook verkocht via marktplaats en facebook. Kosten en opbrengsten worden door beide organisaties gedeeld. Aan het schildergedeelte heeft Thorbecke in Bedrijf inmiddels een branchecertificaat Schilderen kunnen koppelen, waardoor leerlingen hun kansen op de arbeidsmarkt vergroten.

12 Meubelspimpen gekoppeld aan het branchecertificaat Schilderen

Op [5 april 2022](#) waren we als WaardeRing-partners te gast op het arbeidstrainingscentrum van Thorbecke in Bedrijf. Bij deze gelegenheid werd een [film](#) getoond die door leerlingen van Thorbecke werd gemaakt over wat Thorbecke in Bedrijf inmiddels heeft neergezet. Sinds februari 2022 zijn we samen met Thorbecke in Bedrijf en de kringloopwinkel in Ommen aan het kijken hoe we hun samenwerking met de lokale PrO/vso-scholen en arbeidstrainingscentrum kunnen versterken.

De samenwerking met [mbo-opleiding Cibap](#) en Hogeschool Windesheim heeft het afgelopen anderhalf jaar ook weer mooie onderzoeken en projecten opgeleverd. Het [onderzoek](#) van studenten van Windesheim naar het demonteren van banken en stoelen laat zien wat dergelijke onderzoeken voor bewegingen in gang kunnen zetten. Hun onderzoek was aanleiding voor ROVA om te kijken naar demontage en sorteermogelijkheden bij de herinrichting van het milieubrengstation in Zwolle, het onderzoek was mede aanleiding voor een landelijk onderzoek naar de demontagemogelijkheden van groot zitmeubilair en het onderzoek was aanleiding voor de verkennende gesprekken die nu plaatsvinden met de Zwolse vestiging van IKEA over mogelijke samenwerking.

Naast de samenwerking met het ontwerpend mbo (Cibap), onderzoeken we momenteel ook een meer structurele samenwerking met het technisch mbo (Deltion-college). Individuele partners werkten al samen met studenten van het Deltion, maar via het vak repareren en toepassing van reststromen in technische vakken proberen we dat komend jaar meer handen en voeten te geven.

Communicatie en bewustwording

WaardeRing zorgt voor voorbeelden van de circulaire economie waarbij mensen zich iets kunnen voorstellen, en waardoor men het nut van inzamelen en hergebruik gaat inzien. Door hierover regelmatig te communiceren naar een breed publiek, positioneren we de sociale en circulaire economie in de regio Zwolle steeds meer als het nieuwe normaal. Een deel van de impact zit in de manier waarop jongeren een rol hebben in de verwerkingsketen. Door actief met materiaalgebruik bezig te zijn, vergroot de bewustwording van deze jongeren en hun omgeving.

13 WaardeRing Pop up fest bij de voormalige energiecentrale bij Harculo

Naast een aantrekkelijke en actuele [website](#) over de activiteiten van WaardeRing en actieve inzet van social media (LinkedIn, Twitter, Instagram) zijn er in de projectplan-periode 13 [nieuwsbrieven](#) verschenen. De nieuwsbrief heeft ca. 250 actieve lezers. Om inwoners in de regio Zwolle actief en laagdrempelig te laten zien waar ondernemers en organisaties in de regio mee bezig zijn als het

14 Inspiratiebijeenkomst voor ondernemers in de kringloopwinkel in Staphorst

Staphorst.

gaat om circulaire economie, hebben we op 25 september 2021 een [Pop up festival](#) georganiseerd. Binnen de beperkingen van Covid19 hebben 225 bezoekers kennis kunnen maken met circulaire ondernemers en organisaties in de regio. Circa twintig WaardeRing-partners en regionale initiatieven waren hierbij betrokken. De activiteiten van WaardeRing zijn diverse keren opgepikt door lokale en regionale media. Specifieke aandacht was er voor het Pop Up Festival en een vanuit WaardeRing georganiseerde [inspiratiebijeenkomst](#) voor lokale ondernemers in

Naast de eigen communicatiekanalen worden de activiteiten ook actief geplaatst op regionale en landelijk kennisplatforms (o.a. Circles.nu, servicepuntcirculair.nl, circulaireambachtscentrum.nl) en delen wij kennis via het kennisnetwerk Circulaire ambachtscentra. Onder andere via lunchlezingen.

Ervaringen en dilemma's

In ons projectplan voor de WaardeRegio hebben we aangegeven te willen leren van onze ervaringen; voor onszelf als netwerk, maar ook zodat anderen kunnen leren van onze ervaringen. Dit laatste doen we door al onze ervaringen online te delen via de [website](#) en [nieuwsbrieven](#) en door deel te nemen aan het kennisnetwerk Circulaire ambachtscentra. Hieronder gaan we meer specifiek in op de vragen die we ons vooraf gesteld hebben en de lessen die we geleerd hebben.

1) Hoe schaal je het succes van een bestaand netwerk op naar meerdere gemeenten in de regio, met verschillende kenmerken? Onze gemeenten zijn (veel) minder stedelijk dan Zwolle en hebben bovendien (in tegenstelling tot Zwolle) gedifferentieerde tarieven voor de afvalstoffenheffing (diftar).

Zwolle heeft als grote stad andere en meer voorzieningen dan de kleinere gemeenten. Aan de andere kant zijn in de kleinere gemeente de lijnen korter en is ruimte, bijvoorbeeld voor opslag, minder een probleem dan in de stad. De samenwerking in het netwerk blijkt goed te werken om de voordelen van beide schaalniveaus te benutten. Zo worden onderzoeken door het in Zwolle gevestigde Windesheim en Cibap ook uitgevoerd in opdracht van bijvoorbeeld het plasticsorteercentrum in Dalfsen en gebruiken we de kennis van Thorbecke in bedrijf om in Ommen de samenwerking met het daar gevestigde arbeidstrainingscentrum te professionaliseren. Aan de andere kant is de ruime opslagcapaciteit van de kringloop in Staphorst essentieel voor het functioneren van de WaardeRing-logistiek, waardoor materialen door de hele regio verspreid kunnen worden. Zo staan de kringlopen in verbinding met ondernemers uit de hele WaardeRegio. In het wel of niet werken met gedifferentieerde tarieven voor afvalstoffenheffing hebben we geen onderscheidend verschil kunnen ontdekken tussen de activiteiten of donatiebereidheid van inwoners in de verschillende gemeenten. Wel verwachten we dat het invoeren van een tarief op restafval in Zwolle, een systeem dat lijkt op diftar, een grotere druk gaat geven op de inname bij de kringloopwinkels. Dit is één van de redenen geweest om het innamepunt van de kringloop op de Zwolse milieustraat te openen en dit ook structureel op te nemen in het herontwerp van de milieustraat Hessenpoort.

2) Wat is er nodig om andere regionale kringloopwinkels aan te laten haken, waarbij we uitgaan van de keurmerkeisen van de Branchevereniging Kringloopbedrijven Nederland (BKN)?

Het is ons gelukt om meerdere BKN-gecertificeerde kringloopwinkels aan te haken op de verwerkingslijnen van WaardeRing (De Beurs in Oldenzaal, Het Goed in Wijhe en Kringloop Hardenberg). Hierbij zijn we begonnen met het bieden van hulp bij het reduceren van hun rest"afval"stromen waar WaardeRing inmiddels goede bestemmingen voor heeft, zoals het verwerken van CD's/DVD's. De komende tijd willen we onderzoeken of de samenwerkingen verbreed kunnen worden naar andere stromen of andere type samenwerking.

In de gemeente Zwartewaterland wordt onderzocht hoe de keurmerkeisen van de BKN gebruikt kunnen worden om samenwerkingen aan te gaan met nu nog niet gecertificeerde kringlooporganisaties. In Zwolle wordt onderzocht hoe er samengewerkt kan worden met andere niet BKN Stichtingen, om zo de afvalstroom van deze Stichtingen om te zetten naar grondstofwinning. Onze ervaring is, dat "kleine stapjes vooruit" het beste werkt. Te snel te veel past niet in de dynamiek van het kringloopbedrijf.

3) Wat is er nodig om initiatieven op het gebied van reparatie nog beter te kunnen integreren in het concept van een circulair ambachtscentrum?

Zoals aangegeven in het inhoudelijk deel van deze rapportage is, buiten het reguliere kringloop-reparatiewerk en de samenwerking met het repaircafé in de [kringloopwinkel Dalfsen](#), reparatie

minder goed uit de verf gekomen dan gewenst. De coronapandemie heeft hier zeker negatief aan bijgedragen. Begin 2022 met het einde van de coronapandemie in zicht zijn verschillende initiatieven opgestart die in de loop van 2022 hun beslag moeten krijgen. Zie hiervoor de inhoudelijke rapportage onder het kopje 'R4 Repareren'.

4) Hoe creëer je met de integratie van nieuwe gemeenten en partners meerwaarde in een bestaand netwerk?

Elke gemeente heeft elementen en lopende projecten die belangrijk zijn voor WaardeRing. Zo draagt Noggus&Noggus Staphorst oplossingen aan voor logistieke vraagstukken, heeft Zwolle een zeer betrokken arbeidstrainingscentrum en een milieustraat, is bij Noggus&Noggus Dalfsen het plasticsorteercentrum gerealiseerd en is in Ommen het concept van de Schatkamer ontstaan. Dit laat zien dat elke gemeente iets bijzonders te bieden heeft binnen het WaardeRing netwerk. Hoewel WaardeRing in Zwolle is begonnen, zien we de materiaalstromen en het gedachtegoed uitvloeien naar de WaardeRegio, waarbij in elke gemeente de mogelijkheden worden benut.

Een belangrijke meerwaarde van het integreren van meer gemeenten is de mogelijkheid tot schaalvergroting. Zo zou het textielsorteercentrum (zie kopje "Samenwerking" op pagina 3) niet haalbaar/rendabel zijn geweest voor één gemeente, maar werd dit wel mogelijk met de uitbreiding naar de vier nieuwe gemeenten.

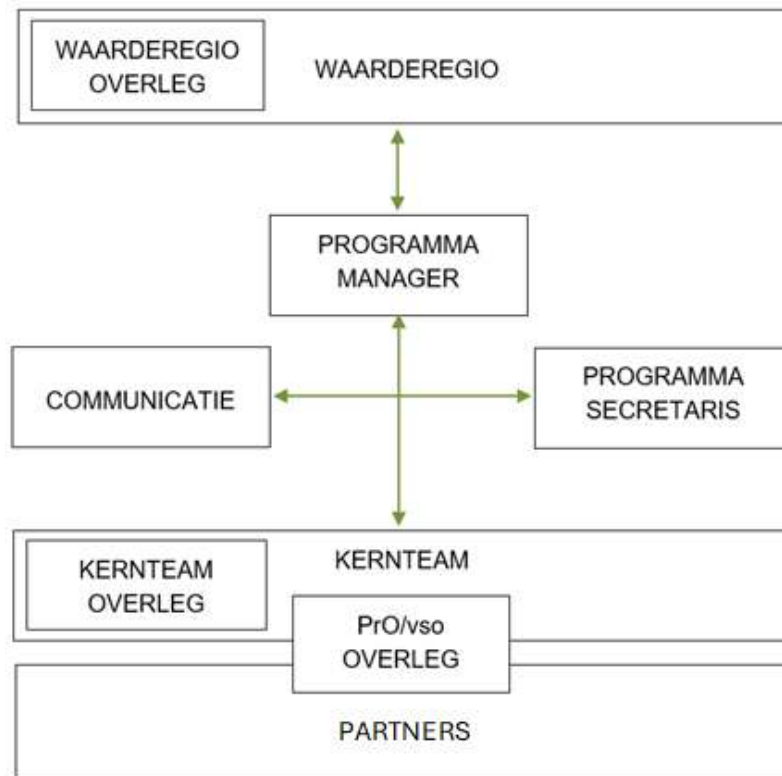
De toetreding van nieuwe partners heeft een verbreding van het soort materialen en producten opgeleverd. Een goed voorbeeld hiervan is nieuwe partner Trashures. Zij waarden een productgroep (sieraden) op die hiervoor nog niet in WaardeRing behandeld werd. Hetzelfde geldt voor partners aan de "mensen" kant: proberen om steeds beter werk en opleiding te bieden aan kwetsbare (jong)volwassenen. Bijvoorbeeld de nieuwe partner Startroute, een samenwerking tussen Deltion en Startcollege die jongeren en (jong)volwassenen met een afstand tot de arbeidsmarkt, maar ook statushouders helpen naar een succesvolle start op de arbeidsmarkt.

Tegelijkertijd hebben we ook gemerkt dat groei van het netwerk het risico van verwatering en gebrek aan overzicht met zich meebrengt. Hoe meer gemeenten en partijen er aangesloten zijn, des te meer er gebeurt. Enerzijds is dit exemplarisch voor het succes van WaardeRing: ook buiten de formele organisatie om ontstaan spontaan allerlei samenwerkingen tussen partners. Anderzijds maakt dit het lastig om het overzicht te houden en partners betrokken te houden. Daarom hebben we in 2021 besloten een tijdelijke stop te plaatsen op nieuwe partners. In 2022 zijn we kritischer gaan kijken naar de toegevoegde waarde van nieuwe partners: ontstaat er een daadwerkelijke samenwerking met één of meerdere bestaande partners van het WaardeRing-netwerk.

5) Welke organisatievorm past daarbij?

Organisatorisch hebben we ervoor gekozen om de vier "nieuwe" gemeenten in het bestaande kernteam te laten vertegenwoordigen door de gemeente Zwolle en daarnaast een apart zes wekelijks afstemmingsoverleg te hebben met de vijf gemeenten en de programmamanager. Hiermee hebben we de beschikbare capaciteit binnen de gemeentelijke organisaties zo goed mogelijk benut.

Door de groei en toenemende complexiteit van het netwerk werd het steeds lastiger om zicht te houden op de verschillende partners en projecten. Dit heeft geleid tot een verdere bestendiging en structurering van WaardeRing. Dit is een doorgaand proces, waaraan in 2022 verder aan gewerkt wordt. Onderstaande figuur laat de huidige organisatiestructuur zien.

15 Organisatie WaardeRing vanaf 2022

Het kernteam bestaat, naast een vertegenwoordiging vanuit de gemeenten, uit een vertegenwoordiging van de verschillende onderdelen van het circulair ambachtsnetwerk: kringloop, onderwijs en milieustraat. De programmamanager borgt de inbreng vanuit de betrokken bedrijven. Het kernteam bewaakt de voortgang van de WaardeRing-doelen en projecten en bespreekt eventuele belemmeringen in de dagelijkse uitvoering. Vanuit het kernteam vindt, eveneens zeswekelijks, terugkoppeling naar en afstemming met de betrokken gemeenten plaats in het WaardeRegio-overleg. In het coördinatieoverleg PrO/vso worden de lopende en (ideeën voor) nieuwe materiaalstromen en projecten besproken, waarin de PrO en vso-scholen een rol hebben.

Vier à vijf keer per jaar wordt een partnerbijeenkomst georganiseerd. Hiervoor wordt het volledige netwerk uitgenodigd. Op deze bijeenkomsten wordt kennis uitgewisseld en kunnen partners ideeën en uitdagingen delen om hier input op te krijgen van andere partners.

Er is een maandelijkse nieuwsbrief en ieder kwartaal wordt een kwartaalrapportage opgeleverd aan het kernteam en betrokken gemeenten. Zo blijft iedereen op de hoogte van wat er speelt.

6) Hoe creëer je meer werkplekken voor jongeren die moeite hebben om zelfstandig in het arbeidsproces terecht te komen? Hoe benut je hierbij de kansen die een circulaire economie voor hen biedt?

De arbeidstrainingcentra blijken hierin van grote waarde. Met de professionaliseringslag die Thorbecke in bedrijf met de aangesloten scholen heeft gemaakt, zijn er doorgaande ontwikkelijnen ontstaan die kwetsbare jongeren begeleiden richting een vervolg opleiding of volwaardige plek op de arbeidsmarkt. Zie hiervoor ook het inhoudelijke verslag onder het kopje "Onderwijs en sociaal domein". Daarnaast werkt het kringloopbedrijf onder andere met het textielsorteercentrum aan jobcarving, waarbij in het arbeidsproces maatwerk per doelgroep wordt geleverd als het gaat om sociale ontwikkeling en het aanleren van arbeidsvaardigheden. Vooral nauwe afstemming/contact met onderwijsinstellingen is daarbij belangrijk.

7) Hoe betrek je inwoners en lokale initiatieven van onze nieuw te participeren gemeenten bij de doelstellingen van een bestaand circulair ambachtsnetwerk?

Hiervoor is het belangrijk gebleken dat inwoners zien dat er ook binnen hun gemeente dingen gebeuren. Indien alle activiteiten en initiatieven in 1 gemeente plaatsvinden kan dat weerstand oproepen bij inwoners uit andere aangesloten gemeenten. Door initiatieven en bedrijven uit alle verschillende gemeenten aan te haken, te ondersteunen en in de spotlight te zetten (bijv. in de nieuwsbrief) laten we aan de inwoners van de nieuwe gemeenten zien dat WaardeRing er ook voor hen is.

Een vraag die wij ons in het projectplan niet expliciet gesteld hadden, maar bij de gesprekken over het bestendigen van WaardeRing wel regelmatig naar voren kwam was: **waarom als gemeente investeren in een circulair ambachtsnetwerk als WaardeRing?**

Binnen WaardeRing hebben de gemeenten een speciale positie. Zij zijn zowel belanghebbende vanuit beleidsdoelstellingen rond afval, circulariteit, sociaal domein en klimaat, deelnemer, facilitator als mede-eigenaar en opdrachtgever van ROVA. Vanuit al deze rollen heeft de meerwaarde van WaardeRing als netwerk én proeftuin van de circulaire economie zich afgelopen jaren bewezen. Waarbij de expliciete koppeling met het sociaal domein een meerwaarde biedt: een circulaire economie is een inclusieve economie. WaardeRing laat zien dat de transitie naar een circulaire economie kansen biedt om het maximale te halen uit het lokaal aanwezige arbeidspotentieel. Hierbij gaat het zowel om het bemensen van arbeidsplaatsen voor wat vaak als “laagwaardige arbeid” wordt gezien als het ontwikkelen van kennis en arbeidsvaardigheden bij doelgroepen die nu nog vaak buiten beeld blijven.

Vanuit afval/grondstoffen geredeneerd: de grondstoffen die vrijkomen bij ROVA en de kringloopwinkels zijn afkomstig van de inwoners. In het kader van de gemeentelijk doelstellingen om de hoeveelheid restafval te reduceren en om te buigen naar een 100% circulaire economie in 2050, is het belangrijk om voor de vrijkomende grondstoffen een circulaire bestemming te vinden. Het wordt daarbij steeds duidelijker dat het concept kringloop een integraal onderdeel moet worden van afval/grondstoffeninzameling van huishoudens.

Vanuit klimaat geredeneerd: de doelstellingen rond CO₂-reductie zijn expliciet verbonden aan de transitie naar een circulaire economie. Door het simuleren van hergebruik de vorming van grondstoffen uit afvalstoffen wordt namelijk een belangrijke bijdrage geleverd aan de vermindering van de CO₂-emissie. Producenten met secundaire grondstoffen levert een directe bijdrage aan de klimaatdoelstellingen. Zie ook de verklaring daarover van het Rijk [Circulaire economie essentieel voor behalen van klimaatdoelen van Parijs | Nieuwsbericht | Rijksoverheid.nl](https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2021/07/14/eindrapport-circulaire-economie-klimaatopgave-tno-ecorys) en het onderzoek van TNO en Ecorys naar de bijdrage van de circulaire economie aan de klimaatopgave <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2021/07/14/eindrapport-circulaire-economie-klimaatopgave-tno-ecorys>.

Om te komen tot een circulaire economie is één van de grote opgaven hoe van een waardeloze afvalstof een waardevolle grondstof te maken. Als WaardeRing-gemeenten realiseren we ons dat dit in deze aanloopfase van de transitie, tijd en energie kost. Het is een zoektocht om voor het afval uit de containers van de kringloop en ROVA een nuttige toepassing te vinden en te ontdekken welke bewerking het materiaal moet ondergaan alvorens het geschikt is als grondstof. WaardeRing levert deze faciliteit, door met lokale ondernemers, onderwijsinstellingen en maatschappelijke organisaties te ontdekken wat er mogelijk is. In deze fase leidt dit nog niet tot commercieel sluitende business cases. Ondersteuning vanuit de overheid is voor de korte termijn daarom nog nodig. De pilots en projecten van WaardeRing ontsluiten van onder op de kennis over wat er wel en niet mogelijk is en hoe het de lokale, inclusieve samenleving kan versterken.

Deze gedachte is voor de betrokken vijf gemeenten aanleiding geweest om voor 2022 aanvullende financiering beschikbaar te stellen en daarnaast wordt er gezamenlijk met het kernteam gewerkt aan een Programmaplan voor de periode 2023-2036

Reflecties vanuit de deelnemers

Gemeente Dalfsen

‘De circulaire economie komt in beweging en daar heeft WaardeRing een creatieve en waardevolle bijdrage aan geleverd. Inwoners zien in hun eigen dorp wat kan en hoe leuk het is. Positieve energie kunnen we in deze tijden wel gebruiken.

Ik hoop dat grotere bedrijven ook zullen aanhaken. Momenteel is vooral de creatieve en kringloopwereld in beweging. Maar wellicht gebeurt er op de achtergrond genoeg bij de grote ondernemers en zien we die niet.

Ik heb gemerkt dat een paar goede voorbeelden iedereen inspireren om naar andere afvalstromen te kijken. Je ziet echt een sneeuwbaaleffect.

Een aanrader voor andere gemeenten: begin klein en geniet van alle creativiteit. Vaak ligt de focus op de grotere afvalstromen.

Wat ons betreft blijft WaardeRing doorgaan met experimenteren en organiseert opschaling bij successen. Als je wint, heb je vrienden.’

Gemeente Zwartewaterland

‘Met WaardeRing hopen we waardeloze of geld kostende afvalstromen om te zetten in waardevolle grondstofstromen. Met het project WaardeRing geven we als gemeente handen en voeten aan de start van de circulaire economie. Circulariteit is voor velen heel abstract. Met dit project wordt het tastbaar. Persoonlijk was ik heel blij met de bedrijvenbijeenkomst in kringloopbedrijf Noggus&Noggus in Staphorst. Producenten van afvalstromen konden gekoppeld worden aan verwerkers van deze afvalstromen, waarbij die afvalstroom weer als grondstof dient van het productieproces.

Grote vraag is wie verantwoordelijk is voor de analyse van de verschillende afvalstromen en de identificatie van potentiële grondstofstromen. Nu primaire grondstoffen schaarser en duurder worden zal de industrie dit wellicht zelf oppakken. Tot die tijd zie ik daar een rol voor de overheid.’

Gemeente Ommen

‘Het Roer (moet) Ommen’. Met die gedachte en ons duurzaamheidsplan gaat onze gemeente voor een energieneutraal Ommen in 2050. Samenwerken met regionale partners in het gedreven circulaire ambachtsnetwerk WaardeRing draagt bij aan onze circulaire ambities. De afgelopen twee jaar hebben we daarin stappen gezet.

Denk aan de nieuwe textielcontainers van Noggus&Noggus, waarmee we lokaal en sociaal inzamelen. Of neem bijvoorbeeld De Schatkamer van Noggus&Noggus in het centrum. Daar verkopen lokale, ambachtelijke ondernemers hun producten en werken ze samen met het Thomashuis. Wij zijn ervan overtuigd dat zulke initiatieven een boost geven aan onze circulaire bewustwording.

Het mooie van WaardeRing is dat iedereen gewoon aan de slag gaat. En dat zouden we andere gemeenten ook willen aanraden: geen papieren tijgers, maar gewoon doen. Los van dat het heel effectief is, werkt het ook inspirerend. Hoewel dit een eindrapportage heet, gaat de gemeente Ommen door met de WaardeRegio. Op naar een mooie, duurzame, circulaire toekomst!’

Gemeente Staphorst, penvoerder van WaardeRing

'De gemeente Staphorst werkt met ambitie aan het thema duurzaamheid. Duurzame energie, recycling, het duurzaam gebruik van grondstoffen en hergebruik staan hoog op de agenda. Inwoners zijn milieubewust en afvalscheiding is de norm. We zijn blij dat veel inwoners het kringloopbedrijf Noggus&Noggus goed weten te vinden. Noggus&Noggus fungeert daarbij als een spin in het logistieke kringloopweb in de wijde WaardeRing-regio. Daar zijn we trots op. Als gemeente is het altijd goed om ambities te hebben. Je moet daarbij echter wel realistisch zijn. Het opzetten van een individueel circulair ambachtscentrum was voor een kleine gemeente als Staphorst niet haalbaar. Samenwerken met andere gemeenten is in dit geval echt een aanrader voor kleine gemeenten. Je kunt elkaars kennis, kwaliteiten en sterke punten gebruiken en samen werken aan een duurzame toekomst. Op die manier is WaardeRing een initiatief dat resultaat oplevert. Wat dat betreft zouden we de slogan van dit circulaire netwerk kunnen uitbreiden: WaardeRing draait om kansen voor mensen, materialen en gemeenten.'

ROVA (milieustraat)

"WaardeRing is een mooi voorbeeld van hoeveel je samen kunt bereiken als je vanuit een gezamenlijke ambitie werkt. Volgens mij zijn er twee succesfactoren van WaardeRing: de positieve energie die door (vrijwel) alle partners gedeeld wordt, en de bereidheid om te experimenteren zonder vooraf alles te weten/overzien. Voor ROVA is het een hele interessante 'broedplaats' waar allerlei dingen kleinschalig en laagdrempelig uitgetest kunnen worden. Ik hoop nog steeds dat er meer zaken uit gaan komen die we kunnen opschalen naar ons schaalniveau en volume – de dekbedden zijn daar heel kansrijk voor denk ik. Daarnaast verwijst ik regelmatig andere ROVA-gemeenten naar WaardeRing als voorbeeld. Zowel voor individuele projecten/initiatieven als voor het organiseren/activeren van een regionaal netwerk. En wij leren heel veel van wat er binnen WaardeRing uitgetest en onderzocht wordt. Zoals het onderzoek naar banken en leunstoelen, dat was heel behulpzaam voor ons."

Stichting Kringloop Zwolle en Noggus&Noggus

"Doordat we ons nu ook richten op de reststromen, vraagt dit van onze medewerkers een andere werkwijze en dit moeten we goed begeleiden. Maar die aandachtspunten kun je ook zien als uitdaging; kijken hoe het wél mogelijk is. En daar zijn we met z'n allen heel creatief in gebleken. Die gezamenlijke gedrevenheid is goud waard. Ondanks dat de wereld door corona totaal op z'n kop stond, bleven we elkaar opzoeken, wisten we elkaar constant te vinden. Dat zegt iets over de kracht van WaardeRing, de passie en het enthousiasme van de partners. 'Samen de wereld beter maken' Het geheim van WaardeRing is dat we allemaal heel erg geloven in een circulaire economie, en dat we het elkaar ook gunnen. Je zit niet, zoals bij een lineaire economie, heel erg op je spullen, maar je wilt delen. Je wilt de wereld beter maken."

Arbeidstrainingscentrum PrO/vso Thorbecke in Bedrijf

"WaardeRing is enorm belangrijk voor Thorbecke in Bedrijf. Uit het contact met de partners komen allerlei soorten werkzaamheden voort, waarmee onze leerlingen arbeidsvaardigheden kunnen opdoen. In ons arbeidstrainingscentrum halen ze bijvoorbeeld ordners uit elkaar en sorteren de materialen op karton, metaal en plastic. Dat doen ze ook met kleeftang, fotolijstjes en spiegeltjes. We pimpen meubels die de kringloop voor ons sorteert en transporteert. Wij zorgen voor de handjes en de verf.

De mogelijkheid om te trainen in de praktijk is heel belangrijk voor onze leerlingen. Eerst lopen ze intern stage op onze arbeidstrainingslocatie. Vervolgens krijgen ze de kans om in een echte praktijkomgeving arbeidsvaardigheden aan te leren. Dat is een stuk uitdagender voor de leerlingen. Er zit een hele opbouw in. In het begin leren ze hoe ze hier op eigen gelegenheid moeten komen, dat het belangrijk is dat ze op tijd beginnen en leren opdrachten te aanvaarden.

Als ze dat een beetje onder de knie hebben, gaan we aan de slag met de volgende vaardigheden: de kwaliteit van de opdracht, werktempo, accepteren van gezag, doorzetten, hulp vragen en accepteren. Op een gegeven moment hebben ze de coach steeds minder nodig. De praktijkbegeleiders van de kringloop worden steeds belangrijker en nemen de rol van de coach over. En zo kunnen de leerlingen hier op een gegeven moment echt stage gaan lopen.”

